Wickenburgh 700 jaar

Otto Wttewaall

Wijk bij Duurstede viert dit jaar dat het zevenhonderd jaar geleden stadsrechten verwierf. Binnen het Kromme-Rijngebied is echter ook voor een andere plek het jaar 1300 een belangrijk jaar. Op 29 februari van dat jaar wordt in een charter voor het eerst melding gemaakt van het 'kasteel' Westensteyne in 't Goy[1]. Een huis dat aan het eind van de veertiende eeuw de naam Wickenburgh krijgt[2] en tot op heden is blijven bestaan.

Het huidige landgoed Wickenburgh is circa 14 ha. groot. Het hoofdgebouw heeft het uiterlijk van een negentiende-eeuws herenhuis terwijl van de bijgebouwen alleen de zestiende-eeuwse ronde duiventoren de middeleeuwse oorsprong van het landgoed verraadt.

Rond 1300 zal Wickenburgh er echter heel anders hebben uitgezien. In het stuk uit 1300 belooft de toenmalige eigenaar en bewoner, Hubrecht van Goberdinghen en zijn zoon eveneens Hubrecht genaamd, aan de bisschop van Utrecht dat deze het huis als 'open huis' mag gebruiken als hij in oorlog verkeert. Uit het charter blijkt tevens dat Wickenburgh een bisschoppelijk leengoed was. De politiek van de bisschop, en ook die van andere landsheren zoals de graven van Holland en Gelre, was erop gericht zoveel mogelijk kastelen te bezitten of te kunnen gebruiken bij de verdediging van hun territorium. Het systeem van 'open huizen' waar in tijden van ongeregeldheden troepen gelegerd konden worden was veel goedkoper dan het bouwen of kopen van kastelen. Dat de bisschop het interessant vond om Westensteyne als open huis te gebruiken bewijst dat het toen een enigszins verdedigbaar kasteel moet zijn geweest. De naam Westensteyne geeft al aan dat het huis opgetrokken was in baksteen, een bouwmateriaal dat in die tijd alleen nog maar werd gebruikt bij de bouw van kerken en kastelen. Dit stenen gebouw zal tevens ter verdediging voorzien zijn geweest van een gracht. Bij graafwerkzaamheden rondom het huis is deze gracht op verschillende plaatsen geconstateerd en ook bij een onderzoek door de Stichting RAAP werd door middel van weerstandsmetingen op verschillende plekken de aanwezigheid van een gracht aangetoond. Tevens is onder het huidige pand een kelder gevonden die aan de hand van het formaat van de gebruikte bakstenen in het begin van de veertiende eeuw gedateerd kan worden.

Hoe Westensteyne er uit heeft gezien rond 1300 is echter niet bekend. Waarschijnlijk is het nooit een groot kasteel geweest, mogelijk zelfs geen woontoren zoals er in het Utrechtse in de veertiende eeuw vele gebouwd zijn. Echter een in steen opgetrokken en omgracht huis had in het begin van de veertiende eeuw nog wel enige militaire betekenis.

Vermoedelijk heeft de bisschop in het midden van de veertiende eeuw van zijn recht gebruik gemaakt om het huis als 'open huis' te gebruiken tijdens een van zijn confrontaties met de heren van Vianen die de beide nabij gelegen kastelen Ten Goye en Marckenburg bewoonden. In 1353 werd Ten Goye grotendeels verwoest en in een verzoeningsbrief tussen de

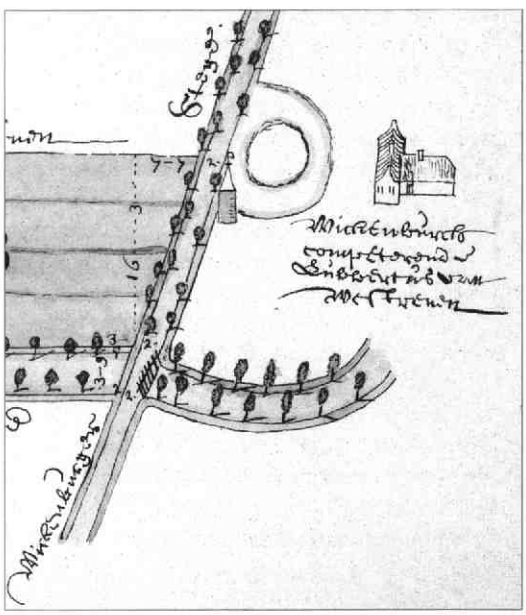

De oudste afbeeldding van Wickenburgh. Detail van een kaart uit 1641 getekend door J. van Diepenem. Huisarchitect Wickenburgh

bisschop en Gijsbrecht van Vianen uit 1355 werd bepaald dat Marckenburg moest worden gesloopt[3]. Van Westensteyne wordt geen melding gemaakt. Gezien het feit dat het huis nog geen kilometer van de hiervoor genoemde kastelen verwijderd ligt, is het goed mogelijk dat Westensteyne in de oorlogshandelingen betrokken is geweest waarbij het werd verwoest. Na deze verwoesting werd het herbouwd als grote boerderij zoals we Wickenburgh kennen van de oudste afbeelding uit 1641. Deze verwoesting en herbouw zou dan tevens de aanleiding kunnen zijn geweest van de naamsverandering.

O.J. Wttewaall houdt zich bezig met de geschiedenis van Houten en woont in een van de bijgebouwen van Wickenburgh.

Noten:

1 Het Utrechts Archief, Bisschoppen van Utrecht, 147.
2 Tussen 1381 en 1391 wordt door het leenhof van Vianen een stuk land in leen uitgegeven waarbij als belender wordt vermeld 'Hubrecht van Goedbertinghen met sinen goede te Wickenburgh' (Algemeen Rijksarchief, Leenhof van Vianen, 5).
3 F. van Mieris, *Groot charterboek der graaven van Holland en Zeeland en heeren van Friesland*. Leiden, 1753-1756. Deel 2, 861.